

Paulina Sidor

(studentka V roku Kryminologii w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji oraz Psychologii na Uniwersytecie Warszawskim)

Medialny portret zabójcy i jego zbrodni

ABSTRAKT

Tematem niniejszego artykułu jest medialny obraz sprawcy zabójstwa i jego zbrodni. Celem artykułu jest wskazanie rozbieżności pomiędzy obrazem faktycznym zabójstwa, a jego medialnym odzwierciedleniem oraz charakterystyka odnalezionych różnic. Artykuł zawiera podstawowe zagadnienia dotyczące mediów oraz dane statystyczne Policji i Ministerstwa Sprawiedliwości odnoszące się do tego przestępstwa. Rozważania zostały poparte wynikami kwartalnego monitoringu mediów, który objął 292 doniesienia kryminalne.

Media w dzisiejszych czasach są niemal nieustannie obecne w codziennym życiu. Prasa, wiadomości w Internecie czy całodobowe serwisy informacyjne w telewizji sprawiają, że odbiorca może być na bieżąco z wydarzeniami zarówno z kraju, jak i ze świata. Przez swoją ciągłą obecność, media mogą kształtować opinie i poglądy społeczeństwa.

Można wskazać wiele obszarów zainteresowania mediów, jednak niektóre przyciągają uwagę wyjątkowo często. Wydaje się, że w tej grupie znajduje się zjawisko przestępczości – zagadnienie złożone, trudne, a jednocześnie bardzo ważne. Stąd podstawowym celem niniejszego artykułu będzie zbadanie czy przekazy medialne dotyczące zabójstw są zgodne z rzeczywistym obrazem tego przestępstwa. Na potrzeby badań została przyjęta hipoteza badawcza zakładająca, że istnieją różnice pomiędzy stanem faktycznym a obrazem medialnym zabójstw w zakresie informacji odnoszących się do sprawców zabójstw, ich sposobu działania, ofiar i relacji ze sprawcą oraz kwalifikacji prawnej czynu i wymierzanych kar.

W toku rozważań przedstawione zostaną definicje mediów oraz ich funkcje, w dalszej zaś kolejności – omówione zostaną przyczyny zainteresowania mediów przestępczością, jak również zaprezentowany zostanie statystyczny obraz zbrodni zabójstwa z uwzględnieniem rodzaju i wymiaru kary orzekanej sprawcom komentowanego czynu. Zasadniczą część artykułu stanowić będzie z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o monitoring mediów, który objął ostatni kwartał 2016 roku i dotyczył dzienników *Fakt* i *Super Express*, tygodników *Gość Niedzielny*, *Polityka* i *Newsweek*, portalu internetowego wp.pl oraz Wiadomości i Teleexpressu stacji telewizyjnej TVP.

1. Media oraz przestępczość w przekazach medialnych

Słowa komunikowanie masowe czy media masowe pierwszy raz w terminologii pojawiają się na początku XX wieku. We wskazanym czasie było to zupełnie nowe zjawisko społeczne, określane jako główna cecha współczesnego świata¹. Według Denisa McQuaila media masowe są zorganizowanymi technologiami, umożliwiającymi komunikowanie masowe, aby więc przejść do ich definicji, najpierw należy wyjaśnić czym jest komunikowanie masowe. Jest to proces rozpowszechniony na wielką skalę, jego przekaz musi docierać do wielu odbiorców. Relacja pomiędzy nadawcą a odbiorcą jest jednokierunkowa. Treść komunikatu jest standaryzowana, pozbawiona cech oryginalności przez masowe powielenie². Centrum systemu komunikowania masowego stanowi system medialny, który jest zbiorem zależności strukturalnych i finansowych określanych przez czynniki prawne i instytucjonalne takie jak dostęp do mediów, ich kontrola i polityczne ograniczenia³.

Media określane są jako środki masowego komunikowania, mass media, środki masowego przekazu czy masowe środki oddziaływania społecznego. Wszystkie te pojęcia są używane zamiennie i w niniejszym artykule również tak będą używane. McQuail wskazuje rozróżnienie na media stare i nowe. Na te pierwsze składają się media drukowane (książki, prasa, inne formy jak mapy, ulotki i tym podobne), film, radio i telewizja⁴. W przeprowadzonych badaniach kategoria tzw. mediów tradycyjnych jest reprezentowana przez prasę i telewizję. Radio zostało wyłączone z monitoringu z uwagi na małą ilość materiału mogącego być przedmiotem analizy – przekazów informacyjnych, treści w tym medium skupiają się bowiem przede wszystkim na wydarzeniach drogowych i kulturalnych. Warto także zaznaczyć, iż jedynie 7% Polaków czerpie wiedzę o przestępczości z radia, gdy z telewizji informacje pozyskuje aż 70% osób, a z prasy 15 %⁵. Natomiast Internet będzie przedstawicielem nowych mediów.

Komunikowanie masowe powstało na etapie tworzenia się społeczeństwa przemysłowego, zajęło znaczące miejsce w życiu społecznym i wraz z rozwojem cywilizacyjnym przyczyniło się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Media mają bardzo duży wpływ na życie społeczne, a najlepiej wyrażają to funkcje, jakie pełnią⁶. D. McQuail wymienia pięć podstawowych funkcji mediów. Przede wszystkim media dostarczają informacji na temat wydarzeń i sytuacji mających miejsce w społeczeństwie oraz na świecie, wskazują stosunki władzy oraz wspomagają innowacje, adaptacje i postęp. Druga funkcja mediów to korelacja, czyli wyjaśnianie, interpretowanie oraz komentowanie znaczenia wydarzeń i informacji, dawanie wsparcia autorytetom i normom, ustalanie hierarchii ważności oraz udział w socjalizacji. Media pełnią również funkcję ciągłości, oznacza ona określanie i podtrzymywanie wspól-

¹ D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Wyd. I – 2 dodruk, Warszawa 2012, s. 23.

² Ibidem s. 72-73.

³ Ibidem, s. 147-148.

⁴ D. McQuail, *op. cit.*, s. 44-55.

⁵ K. Daniel, *Rola mediów w kształtowaniu społecznych opinii o sądach* [w:] red. M. Magoska, *Media. Władza. Prawo*, Kraków 2005, s. 95.

⁶ M. Mrozowski, *Media masowe*, Wyd. 2, Warszawa 2001, s. 109-110.

nych wartości, wyrażanie dominacji kultury i uznanie subkultury oraz pojawiających się zmian kulturowych. Środki masowego przekazu są także formą rozrywki, służą redukowaniu napięcia społecznego, dostarczaniu nagród i środków odprężenia. Ostatnią funkcją wymienianą przez wspomnianego autora jest mobilizacja czyli aranżacja kampanii w celach społecznych dotyczących polityki, pracy, rozwoju gospodarczego czy religii. Denis McQuail wskazuje, że powyższych funkcji nie da się szeregować, ponieważ nakładają się na siebie i jeden przekaz może służyć kilku funkcjom⁷. Media służą przede wszystkim definiowaniu rzeczywistości społecznej i normalności, są kluczowym źródłem standardów i norm. Bez wątpienia są również formą kontaktu między widzami a wszelkimi instytucjami społeczeństwa, w dużej mierze kształtują wartości i idee społeczeństwa⁸.

Wydawcy, dziennikarze i inne osoby kreujące treści pojawiające się w mediach mają do dyspozycji niezliczoną liczbę wiadomości z całego świata, jednak muszą wybrać te, które chcą przedstawić odbiorcom. Dlatego dla każdej treści ustalają wartość informacyjną, na którą składają się atrakcyjność informacji oraz jej waga w interesie publicznym. Pierwsze kryterium jest odzwierciedlane w statystykach oglądalności i sprzedaży, co jest jedną z przyczyn wzrostu liczby treści dramatycznych, sensacyjnych oraz plotkarskich. Treści medialne pokazują więc upodobania widzów i czytelników. Interes publiczny odnosi się natomiast do wpływów zewnętrznych takich jak naciski polityczne czy korporacyjne. Warunki publikacji różnią się również w odniesieniu do różnych rodzajów mediów i ich charakteru, inaczej dobierają materiały prasa i telewizja oraz media lokalne i krajowe⁹.

Y. Jewkes przedstawia 12 kryteriów selekcji informacji w mediach – założenia te w dużej mierze kształtują informacje kryminalne. Pierwszym z kryteriów jest wartość progowa zdarzenia, co oznacza, że wydarzenie musi osiągnąć pewien poziom dramatyzmu, doniosłości, aby było atrakcyjne medialnie. Drugim kryterium jest przewidywalność, dla mediów największe znaczenie mają wydarzenia nieoczekiwane, niespodziewane. Kolejnym kryterium jest uproszczenie, które stanowi o tym, że wydarzenie powinno dać się zredukować do jak najmniejszej liczby motywów i wątków. Relacja informacyjna powinna być zwięzła, zrozumiała i zaprezentowana w sposób jednoznaczny, należy również ograniczyć liczbę jej możliwych interpretacji. Przywołana Autorka jako kryterium atrakcyjności informacji medialnej podaje również indywidualizację. Media personalizują relacje, aby je uprościć i wyeksponować element ludzki. Przystępność przedstawia się więc jako indywidualne działanie jednostki. Nie pokazuje się kontekstu społecznego oraz krytycznej analizy zdarzenia. Kolejne kryterium to ryzyko. Jest ono stałym elementem współczesnego życia, jednak media skupiają się przede wszystkim na domniemych, mogących spotkać każdego ryzykownych sytuacjach. Skutkuje to zwiększonym zainteresowaniem mediów sprawami, w których ofiara jest przypadkowa i nie zna sprawcy¹⁰.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, s. 96.

⁹ Y. Jewkes, *Media i przestępczość*, Kraków 2010, s. 37-39.

¹⁰ Ibidem., s. 41-48.

Bardzo ważnym kryterium wartości medialnej jest seksualność. Według badań prasy, w gazetach przedstawia się zbyt dużo relacji z przestępstw o charakterze seksualnym, zniekształcając ogólny obraz przestępczości i powodując strach kobiet przed doświadczeniem takiego przestępstwa. W zestawieniu z seksualnością bardzo często pojawia się również przemoc, łącząc te dwa pojęcia niemal nierozzerwanie¹¹. Przemoc jest również kolejnym ważnym kryterium, dzięki niej media mogą pokazywać wydarzenia w bardziej dramatyczny i drastyczny sposób. Przemoc stała się bardzo powszechna i jest głównym elementem doniesień medialnych¹². Jednak z uwagi na powszechność przemocy w obecnym świecie, informacja zawierająca jedynie przemoc, a nie spełniająca żadnych innych kryteriów, nie będzie bardzo nagłaśniana¹³.

Media dużo uwagi poświęcają również osobom sławnym lub o wysokim statusie. Każdy temat, któremu towarzyszy znane nazwisko, jest więc atrakcyjny. Jednak nie tylko osoby sławne przykuwają uwagę mediów, osoby o wysokim statusie takie jak przedstawiciele świata biznesu, kleru, polityki czy służb medycznych i ich zachowania dewiacyjne również są niezwykle atrakcyjne medialnie¹⁴. Inną grupą osób, której media poświęcają dużo miejsca i uwagi, są dzieci, zarówno w roli ofiar, jak i sprawców. Dzieci reprezentują przyszłość społeczeństwa, a ich dewiacyjne zachowania media przedstawiają jako prognozę wzrostu przestępczości i niemoralnych zachowań¹⁵. Ważnym aspektem wyboru informacji medialnej jest także bliskość, która odnosi się zarówno do lokalizacji wydarzenia w przestrzeni, jak i bliskości kulturowej – istotności wydarzenia dla publiczności. Ostatnim kryterium atrakcyjności informacji medialnej jest przedstawienie obrazowe, spektakl. Środki masowego przekazu preferują zdarzenia, które łatwo można przedstawić za pomocą drastycznych obrazów, atrakcyjne będą więc podpalenia, zamieszki czy starcia z policją¹⁶.

Na podstawie powyższych rozważań można przyjąć tezę, że przestępczość ma dużą wartość informacyjną, spełnia ona bowiem szereg wymienionych kryteriów selekcji informacji. Nie wszystkie kategorie przestępstw są atrakcyjne medialnie, jednak zabójstwo wydaje się szczególnie chętnie przedstawiane.

Przemoc jest traktowana jako podstawowy sposób naruszenia dóbr osobistych jednostki, a zabójstwo jest najpoważniejszym przestępstwem przeciwko jednostce¹⁷. Zabójstwo jest czynem o wysokiej wartości progowej zdarzenia, można je przedstawić w sposób zindywidualizowany i uproszczony. Przemoc to jest również nacechowane przemocą, a gdy jego podłożem staje się motyw seksualny – wartość informacyjna zdarzenia wzrasta. Atrakcyjność medialną zabójstwa warunkują także relacje na linii sprawca – ofiara. Co ciekawe – media eksponują zwłaszcza te przypadki, gdy sprawcy i ofiary nie łączyły żadne więzi czy znajomości. Zabójstwo spełnia więc idealnie kryteria atrakcyjnej informacji medialnej.

¹¹ Ibidem, s. 48-49.

¹² Ibidem, s. 54-56.

¹³ B. Naylor, Reporting Violence in the British Print Media: Gendered Stories [on-line], Melbourne 2001 [dostęp 7 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2311.00200/pdf>.

¹⁴ Y. Jewkes, op. cit., s. 50-52.

¹⁵ Ibidem, s. 58-59.

¹⁶ Ibidem, s. 52-58.

¹⁷ S. Hall, Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order, Londyn 1978, za Y. Jewkes, op. cit., s. 55.

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, można uznać, że przekazy medialne mają wpływ na odbieranie rzeczywistości przez odbiorców, informacje kryminalne natomiast mogą kształtować nie tylko wyobrażenie o przestępczości, ale także kreować poczucie zagrożenia przed staniem się ofiarą i prowadzić do podjęcia środków bezpieczeństwa¹⁸. Jednak czy powstałe w ten sposób obawy są słuszne i uzasadnione? Lęk przed przestępczością, w związku z coraz większym wpływem mass mediów, oderwał się od rzeczywistej, racjonalnej podstawy i skupił na czynach z użyciem przemocy popełnianych przez nieznanymi. W rzeczywistości takich czynów jest relatywnie mało, natomiast przestępstw częstych takich jak przeciwko mieniu i gospodarczych społeczeństwo w zasadzie się nie obawia – o nich mówi się w mediach stosunkowo rzadko. Tak kreowany obraz medialny nie sprzyja poznaniu i zrozumieniu struktur, specyfiki przestępczości i wypracowaniu odpowiednich mechanizmów obrony¹⁹.

Na podstawie przedstawionych kryteriów można uznać, że zabójstwo jest medialnie pożądanym tematem i doniesienia na jego temat będą cieszyć się zainteresowaniem odbiorców. W związku z tym należy zestawić przekazy medialne dotyczące tego czynu z jego rzeczywistym obrazem i skalą, co pozwoli zweryfikować, czy częstotliwość doniesień medialnych dotyczących zabójstw jest uzasadniona oraz czy ich treść jest zgodna z faktycznym obrazem sprawcy i jego zbrodni. Ważne wydaje się przedstawienie danych statystycznych obrazujących udział zabójstw w ogólnej strukturze przestępczości w Polsce, co pozwoli ocenić skalę oraz dynamikę tego przestępstwa. Istotne jest również zaprezentowanie danych statystycznych przedstawiających prawomocne skazania, a także rodzaj i wymiar kar orzekanych wobec sprawców zabójstw.

2 Zabójstwo w świetle danych statystycznych Policji oraz Ministerstwa Sprawiedliwości w latach 2005-2017

Dla oceny tego, czy zabójstwa widziane „okiem” mediów odzwierciedlają rzeczywisty charakter tych zdarzeń oraz ich udział w strukturze ogółem popełnianych przestępstw, pomocna będzie analiza danych statystycznych ukazujących – z jednej strony – liczbę zabójstw na tle liczby przestępstw stwierdzonych, z drugiej zaś – liczbę prawomocnych skazań za ten czyn zabroniony wraz z danymi dotyczącymi rodzaju i wymiaru kary.

Statystyki kryminalne są najważniejszym źródłem informacji na temat przestępczości ujawnionej. Na ich podstawie można określić rozmiary przestępczości, jej dynamikę i strukturę. Wyróżniamy cztery rodzaje statystyk kryminalnych: policyjna, prokuratorska, sądowa i penitencjarna²⁰. W opisie statystycznym sporządzonym na potrzeby niniejszego opracowania uwzględnione zostaną statystyki Policji i Ministerstwa Sprawiedliwości za okres 2005-2017. W kontekście tematu niniejszego artykułu dane zawarte w statystyce sądowej mają niezwykle

¹⁸ H. J. Schneider, *Zysk z przestępstwa: środki masowego przekazu a zjawiska kryminalne*, Warszawa 1992, s. 227.

¹⁹ *Ibidem*, s. 228.

²⁰ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia*, Gdańsk 2007, s. 193-195.

istotne znaczenie z uwagi na możliwość przedstawienia struktury wymierzanych za zabójstwo przez sądy kar. Natomiast dane zarejestrowane w statystyce policyjnej pozwolą nakreślić ogólny obraz udziału zabójstwa w strukturze przestępczości w Polsce. Należy przy tym zaznaczyć, że od początku 2013 roku Policja stosuje nowy system statystyczny – Krajowy System Informacji Policji (zastąpił on stary Policyjny System Statystyki Przestępczości Temida). Zawiera on informacje jedynie o przestępstwach stwierdzonych w postępowaniach policyjnych, a nie zawiera, jak to było uprzednio, danych z postępowań prokuratorskich²¹. Należy więc wziąć pod uwagę, że przedstawione dane z lat 2005-2012, a lat 2013-2017 będą różnić się o przestępstwa stwierdzone przez prokuraturę. Dodatkowo pojawiły się zmiany w zakresie rejestrowania danych dotyczących czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. Od kwietnia 2013 r. rejestruje się te dane dopiero po uzyskaniu informacji od sądu rodzinnego (czyli po wszczęciu postępowania), a nie jak było to uprzednio w momencie skierowania wniosku do sądu. Jest to zasadnicza zmiana, ponieważ poprzedni system rejestracji zawyżał te dane, rejestrując jako przestępstwa stwierdzone również takie, w których sędzia umorzył postępowanie. Pojawiają się również rozbieżności w zakresie liczby przestępstw w zależności od sposobu generowania danych z systemu – można to robić według miejsca popełnienia czynu lub według jednostek Policji rejestrujących przestępstwo. W obu przypadkach liczba przestępstw czy podejrzanych powinna być taka sama, jednak w praktyce występują rozbieżności, co znacznie utrudnia analizę²².

Tabela 1. Przestępstwa stwierdzone ogółem oraz zabójstwa w latach 2005-2017 na podstawie statystyki policyjnej²³.

Przestępstwa stwierdzone - Policja		
Rok	Przestępstwa ogółem	Zabójstwa
2017	753 963	513
2016	748 459	456
2015	799 779	495
2014	867 855	526
2013	1 061 239	574
2012	1 119 803	582
2011	1 159 554	662
2010	1 138 523	680
2009	1 129 577	763
2008	1 082 057	759
2007	1 152 993	848
2006	1 287 918	816
2005	1 379 962	837

²¹ A. Siemaszko, B. Gruszczyńska, M. Marczewski, Atlas przestępczości w Polsce 5, Warszawa 2015, s. 9.

²² E. Habzda-Siwiek, Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle danych ze statystyk kryminalnych, Archiwum Kryminologii tom XL 2018, s. 71-72

²³ Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html>; Liczba zabójstw stwierdzonych <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/zabojstwo/64003,Zabojstwo.html> [dostęp 11 grudnia 2018].

Według statystyki policyjnej w 2017 roku odnotowano 753 963 przestępstw stwierdzonych, co w porównaniu z rokiem 2005 (zarejestrowano wówczas 1 379 962 przestępstw stwierdzonych) stanowi liczbę niemal dwukrotnie mniejszą. W oparciu o dane statystyczne zaprezentowane w Tabeli 1 można stwierdzić, że w odniesieniu do liczby przestępstw stwierdzonych widoczna jest wyraźna tendencja spadkowa. Podobny trend utrzymuje się w odniesieniu do liczby zabójstw (przestępstwa stwierdzone): w 2005 roku odnotowano ich 837, natomiast w roku 2017 o 324 mniej czyli 513. Zabójstwa stanowią więc mniej niż 1% wszystkich przestępstw stwierdzonych. Należy przy tym wskazać, że statystyka obejmuje zarówno zabójstwa dokonane, jak i usiłowania.

Dane statystyczne dotyczące liczby zabójstw są niezwykle istotne z uwagi na analizę doniesień medialnych. Należy bowiem rozważyć, czy częstotliwość ukazywania się w mediach przekazów dotyczących zabójstw odzwierciedla rzeczywistą skalę analizowanego zjawiska.

Tabela 2. Prawomocne skazania osób dorosłych (czyn główny) według danych Ministerstwa Sprawiedliwości za lata 2005-2016.²⁴

Prawomocne skazania osób dorosłych - czyn główny												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Art.148 §1 kk	434	380	288	393	437	522	457	467	410	338	313	289
Art.148 §2 pkt 1 kk	44	16	11	19	3	3	1	-	7	7	4	10
Art.148 §2 pkt 2 kk	73	89	43	40	24	1	2	12	33	21	34	35
Art.148 §2 pkt 3 kk	14	12	6	9	-	-	-	2	1	6	3	5
Art.148 §2 pkt 4 kk	68	36	16	23	19	-	-	2	1	-	1	-
Art.148 §3 kk	10	4	6	3	-	-	-	3	6	5	2	5
Art.148 §4 kk	14	8	11	9	6	7	7	7	8	6	5	4
Art.149 kk	9	9	6	7	10	7	8	7	1	1	2	1

Dane statystyczne zamieszczone w Tabeli 2 ukazują liczbę prawomocnie skazanych dorosłych (skazanie – czyn główny) z uwzględnieniem podziału na szczegółową kwalifikację prawną przypisaną sprawcom. Z opracowanych danych wynika, że najwięcej osób zostaje skazanych za zabójstwo w typie podstawowym, osoby te stanowią od 65% w 2005 roku do aż 97% w 2010 roku wszystkich osób skazanych z art. 148 kk. Drugą pod względem liczebności grupę stanowią skazania z art. 148 § 2 pkt. 2 kk, najwięcej było ich w roku 2006 – 16%, a najmniej w latach 2010-2011, poniżej 1% wszystkich skazań. Widocznie spadła liczba skazań za zabójstwo z użyciem materiałów wybuchowych, co z pewnością może być spowodowane wyłącze-

²⁴ Skazania prawomocne osób dorosłych wg. Rodzaju przestępstw i wymiaru kary <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie> [dostęp 11 grudnia 2018].

niem z tej kategorii zabójstw dokonanych przy użyciu broni palnej²⁵. Znikomy jest natomiast udział skazań za zabójstwa dokonane z motywacji zasługującej na szczególne potępienie oraz ze szczególnym okrucieństwem.

Na podstawie danych statystycznych zawartych w statystyce sądowej możliwe staje się także odczytanie struktury orzekanych za przedmiotowe przestępstwo kar. Jest to ważny aspekt, ponieważ w analizie medialnej zostaną uwzględnione informacje dotyczące wymierzanych kar w opisywanych przez media sprawach. Należy więc określić rzeczywisty obraz struktury zasądzanych kar, aby móc go porównać z tym kreowanym przez media. Tabela 3 przedstawia kary wymierzane za zabójstwo w typie podstawowym. W Tabeli 4 zaprezentowano strukturę kar wymierzonych za zabójstwa w typach kwalifikowanych (łącznie art. 148 § 2 i 3 kk), natomiast Tabela 5 ukazuje strukturę kar orzekanych za zabójstwo typu uprzywilejowanego. Istotne jest rozdzielenie kar wymierzanych za poszczególne typy, ponieważ granice ustawowego zagrożenia w poszczególnych typach różnią się, co jest szczególnie widoczne w przypadku czynu stypizowanego w art. 148 § 4 kk.

Tabela 3. Prawomocne skazania osób dorosłych (czyn główny), skazanych z art. 148 § 1 kk według danych Ministerstwa Sprawiedliwości²⁶

	< 1 roku	1-3 lata	3 lata	3-5 lat	5-8 lat	8-10 lat	10-15 lat	25 lat	DPW	SUMA
2005	3	8	9	46	87	68	160	44	9	434
2006	2	8	2	40	74	57	139	45	9	376
2007	6	5	7	31	70	39	103	23	1	285
2008	3	9	12	55	70	59	131	52	2	393
2009	5	9	10	32	79	64	147	75	16	437
2010	5	7	10	38	76	70	190	94	26	516
2011	6	6	5	40	72	54	147	102	24	456
2012	5	4	14	32	53	71	158	94	22	453
2013	5	4	11	31	76	60	147	61	15	410
2014	2	4	8	23	63	63	112	51	10	336
2015	3	8	12	31	57	56	94	44	4	309
2016	0	5	5	20	53	46	101	48	10	288

Sprawcy zabójstwa może być wymierzona kara pozbawienia wolności w wymiarze nie niższym niż 8 lat (do 15), kara 25 lat pozbawienia wolności lub kara dożywotniego pozbawienia wolności, jednak, jak wynika z przedstawionych w tabeli nr 3 danych statystycznych, wymiar kary orzekanej względem zabójców jest bardziej zróżnicowany. W przypadku typu podstawowego najczęściej, bo w 35% przypadków, wymierzano karę od 10 do 15 lat pozbawienia wolności. Niemal równie często, bo w 33% spraw, sądy wymierzały karę od 5 do 10

²⁵ V. Konarska-Wrzosek, [w:] V. Konarska-Wrzosek op. cit., s. 724.

²⁶ Skazania prawomocne osób dorosłych wg. Rodzaju przestępstw i wymiaru kary <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie> [dostęp 11 grudnia 2018].

lat pozbawienia wolności. Kara poniżej 5 lat została orzeczona w 13% przypadków, natomiast najsurowsza z katalogu kar, kara dożywotniego pozbawienia wolności w 3% skazań. Kara 25 lat pozbawienia wolności została orzeczona w 16% przypadków. Należy zwrócić uwagę na stosunkowo duży odsetek kar poniżej najniższej ustawowej granicy – problem ten będzie analizowany w dalszej części rozważań.

Tabela 4. Prawomocne skazania osób dorosłych (czyn główny), skazanych z art. 148 § 2,3 kk według danych Ministerstwa Sprawiedliwości²⁷

	< 1 roku	1-3 lata	3 lata	3-5 lat	5-8 lat	8-10 lat	10-15 lat	25 lat	DPW	SUMA
2005	0	1	0	14	3	2	77	87	25	209
2006	0	0	0	5	13	0	66	53	20	157
2007	0	0	0	5	2	5	15	47	8	82
2008	0	0	0	2	2	3	19	57	8	91
2009	0	0	0	1	1	1	17	18	8	46
2010	0	0	0	0	0	0	1	2	1	4
2011	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3
2012	0	0	1	0	0	2	8	5	2	18
2013	0	0	0	0	2	1	19	16	10	48
2014	0	0	0	1	2	1	7	15	13	39
2015	0	0	0	1	0	2	19	20	2	44
2016	0	0	0	1	3	3	19	20	9	55

Na gruncie zaprezentowanych danych statystycznych zwraca uwagę wyraźne zróżnicowanie struktury skazań – zależnie od przyjętej przez sąd kwalifikacji prawnej. W przypadku typów kwalifikowanych najczęściej orzekano karę 25 lat – w aż 42% spraw. Karę dożywotniego pozbawienia wolności wymierzono wobec 13,5% skazanych. Natomiast kary poniżej 10 lat w zaledwie 9%. Widać więc wyraźnie, że za zabójstwa kwalifikowane wymierzane są znacznie wyższe kary.

Warto zauważyć, że pomimo iż kk nie przewiduje za zabójstwo kar niższych niż 8 lat pozbawienia wolności, kary takie pojawiają się jednak w strukturze skazań zarówno w przypadku skazań za zabójstwo w typie podstawowym, jak i w typach kwalifikowanych zabójstw. Może być to związane ze stosowaniem przez sędziów nadzwyczajnego złagodzenia kary wobec sprawców zabójstw. Według danych MS w latach 2008-2015 rozwiązanie takie zastosowano w 21% skazań za zabójstwo. Nadzwyczajne złagodzenie kary polega na wymierzeniu kary poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia albo kary łagodniejszego rodzaju.

Tabela 5: Prawomocne skazania osób dorosłych (czyn główny), skazanych z art. 148 § 4 kk według danych Ministerstwa Sprawiedliwości²⁸

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

	4-6 mies.	7-11 mies.	1-2 lata	2-3 lata	3 lata	3-5 lat	5-8 lat	10 lat	SUMA
2005			1	4	1	6	2		14
2006	1			5		2			8
2007			3	5		1	2		11
2008			6		1	1		1	9
2009			4			2			6
2010			3	1		2	1		7
2011			4			1	2		7
2012			3	1		3			7
2013	1		4		1	1	1		8
2014			3		1	1	1		6
2015		1	1			3			4
2016			1			3			4

Sprawców skazanych z art. 148 § 4 kk jest zdecydowanie mniej niż w przypadku innych typów zabójstwa. Warto także zaznaczyć, że względem ponad 1/3 skazanych za zabójstwo w afekcie (32%) sąd zdecydował się na warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary. Najczęściej, bo aż w 40% przypadków, sądy orzekały karę poniżej 2 lat pozbawienia wolności. W 22% spraw była to kara od 2 do 3 lat pozbawienia wolności, a w 26% - kara wyższa niż 3 lata, ale niższa niż 5 lat. Kary surowsze, czyli od 8 do 10 lat, stanowią 10% skazań, natomiast najwyższą karę przewidzianą za zabójstwo typu uprzywilejowanego, czyli pełne 10 lat pozbawienia wolności, w ciągu badanego okresu wymierzono tylko raz.

Jak wynika z powyższych danych, wymierzając karę za zabójstwo sądy korzystają z całego katalogu przewidzianych kar, nie ograniczając się przy tym do kar najsurowszych. W niektórych przypadkach sądy stosują również nadzwyczajne złagodzenie kary. Natomiast kara najsurowsza, czyli dożywotnie pozbawienie wolności, jest wymierzana bardzo rzadko, na co należy zwrócić szczególną uwagę, ponieważ zgodnie z analizą medialną, określenie „sprawcy grozi dożywotnie pozbawienie wolności” często pojawia się w środkach masowego przekazu. Również struktura kar za poszczególne typy zabójstw jest wewnętrznie zróżnicowana i cechuje ją różny stopień nasilenia dolegliwości. Przedstawiona analiza danych statystycznych jest niezwykle istotna w kontekście dalszych rozważań, prezentujących sprawozdanie z monitoringu doniesień medialnych dotyczących zabójstw. Powyższe rozważania będą stanowić podstawę w ustaleniu, czy częstotliwość doniesień medialnych na temat zabójstw i obraz medialnego zabójcy jest zgodny z rzeczywistością, odzwierciedloną w przedstawionych statystykach.

3. Analiza medialna

Monitoring mediów przeprowadzony został w okresie 1 października – 31 grudnia 2016 roku. Polegał na codziennej analizie doniesień medialnych w wymienionych poniżej źródłach. W zakresie prasy drukowanej analiza objęła następujące publikacje: *Fakt. Gazeta Codzienna*,

Super Express, *Gość Niedzielny*, *Polityka* oraz *Newsweek*. Były to tytuły zajmujące wówczas najwyższe miejsca w rankingu sprzedaży prasy w Polsce – *Fakt* i *SE* zajmowały odpowiednio pierwsze i drugie miejsce w kategorii gazet codziennych²⁹, natomiast *GN*, *Polityka* i *Newsweek* pierwsze, drugie i trzecie miejsce w kategorii tygodników³⁰. Media telewizyjne reprezentowane są z kolei przez serwisy informacyjne TVP, w tym *Teleexpress* i *Wiadomości*, które w okresie październik-grudzień 2016 zajmowały pierwsze i drugie miejsce pod względem oglądalności (w kategorii serwisy informacyjne)³¹. W zakresie mediów internetowych analizie poddany został portal informacyjny *wp.pl*, który znajduje się w czołówce popularności wśród polskich internautów³². Powyższe tytuły zostały wybrane przede wszystkim ze względu na ich największą popularność w danej kategorii. Dodatkowo *Fakt* i *SE* spełniają kryteria prasy popularnej (tabloidowej) wyróżnionej przez McQuilla jako źródło informacji sensacyjnych. Rozważania zawarte w niniejszej części koncentrować się będą wokół analizy doniesień medialnych dotyczących zabójstw, ze szczególnym uwzględnieniem informacji dotyczących sprawcy i jego *modus operandi*, ofiary i jej relacji ze sprawcą oraz kwalifikacji prawnej czynu i wymiaru kary. Zaprezentowana zostanie również charakterystyka objętych monitoringiem mediów. Refleksje zwrócą uwagę na temat najważniejszych różnic w przekazach medialnych odnotowanych w toku analizy.

3.1 Charakterystyka tytułów poddanych analizie

Fakt. Gazeta codzienna to ogólnopolski dziennik wydawany od 2003 roku przez niemiecko-szwajcarskie wydawnictwo Ringier Axel Springer Polska. Jest to gazeta typu tabloid o społeczno-polityczno-obyczajowym charakterze. *Fakt* jest liderem na polskim rynku prasy codziennej, w okresie od października do grudnia 2016 roku średnia sprzedaż wyniosła ok. 270 000 egzemplarzy. Gazeta ukazuje się codziennie z wyjątkiem weekendów (wydanie wspólne) oraz świąt. Poza wydaniem papierowym redakcja *Faktu* prowadzi również internetowy serwis informacyjny *www.fakt.pl*. *Super Express* jest również ogólnopolskim dziennikiem, który ukazuje się od 1991 roku. Jego wydawcą jest Grupa ZPR Media S.A. *SE* to gazeta tabloidowa o charakterze sensacyjno-rozrywkowym, o tematyce społeczno-politycznej. Podobnie jak *Fakt*, *SE* ukazuje się codziennie z wyjątkiem dwudniowych wydań weekendowych i świątecznych. Średnia sprzedaż tego tytułu w okresie objętym analizą wyniosła 135 000 egzemplarzy, co dało *SE* drugą pozycję na rynku gazet codziennych. *SE* publikuje artykuły również w Internecie (*www.se.pl*), gdzie znaleźć można zarówno cyfrowe wydania dziennika, jak i teksty przeznaczone jedynie do wersji internetowej.

²⁹ M. Kurdupski, Sprzedaż gazet codziennych, <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/sprzedaz-gazet-codziennych-luty-2017-gazeta-wyborcza-najwiekszy-spadek#> [dostęp 9 maja 2017].

³⁰ M. Kurdupski, Sprzedaż tygodników, <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/sprzedaz-tygodnikow-opinii-w-styczniu-2017-roku> [dostęp 9 maja 2017].

³¹ M. Kurdupski, Oglądalność programów informacyjnych, <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/ogladalnosc-programow-informacyjnych-styczen-2017-fakty-przed-wiadomosci> [dostęp 9 maja 2017].

³² Najpopularniejsze portale informacyjne, <http://www.dziennikarodowy.pl/1821/z-7-najpopularniejszych-portali-informacyjnych-w-p/> [dostęp 9 maja 2017]

Gość Niedzielny jest tygodnikiem ogólnopolskim o tematyce religijno-społecznej, wydawanym od 1923 roku przez Kurię Metropolitalną w Katowicach. Tygodnik porusza tematy religijne oraz problematykę etyczną, społeczną, polityczną, ekonomiczną, historyczną i medyczną³³. GN zajmuje pierwsze miejsce pod względem liczby sprzedawanych egzemplarzy wśród tygodników³⁴.

Polityka to tygodnik o charakterze społeczno-politycznym, wydawany przez POLITYKA Sp. z o.o. S.K.A. od 1957 roku. Tematyka podejmowana w tej publikacji jest obszerna – od wydarzeń bieżących z Polski i świata, przez historię, biznes, naukę, społeczeństwo, skończywszy na zagadnieniach dotyczących kultury. *Polityka* zajęła 3. miejsce pod względem liczby sprzedanych egzemplarzy wśród tygodników w grudniu, natomiast w styczniu 2017 roku awansowała na 2 miejsce³⁵.

Newsweek to również tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce od września 2001 r. przez Axel Springer Polska. Tygodnik podejmuje tematy związane z wydarzeniami politycznymi, społecznymi z Polski i świata, biznesem, kulturą, nauką czy historią³⁶. *Newsweek* w grudniu 2016 r. zajmował drugie miejsce, jednak z początkiem 2017 roku spadł na trzecią pozycję.

Analiza doniesień telewizyjnych opierać się będzie na informacjach prezentowanych we Wiadomościach oraz Teleexpressie. Oba programy są produkowane przez stacje TVP. Pierwsza transmisja Wiadomości w telewizji miała miejsce 18 listopada 1989 roku³⁷, natomiast Teleexpress pierwszy raz ukazał się 26 czerwca 1986 roku i jest najstarszym programem informacyjnym w Polsce³⁸. Programy zajmują odpowiednio pierwsze i drugie miejsce pod względem oglądalności wśród programów informacyjnych³⁹.

Media internetowe reprezentuje portal wp.pl – czyli Wirtualna Polska. Został on założony w 1995 roku i był pierwszym internetowym serwisem informacyjnym w Polsce. Według danych zawartych w opisie portalu miesięcznie odwiedza go średnio 17 milionów użytkowników. Portal zapewnia informacje z różnych dziedzin takich jak sport, biznes, kultura, zdrowie, technika oraz wiadomości – z zakresu wydarzeń z Polski, świata, nauki, polityki, społeczeństwa oraz przestępczości⁴⁰.

3.2 Charakterystyka przekazów medialnych dotyczących zabójstw

Doniesienia medialne, które będą podstawą poniższej analizy, ukazały się w okresie 1 października – 31 grudnia 2016 roku, w 160 wydaniach wiadomości telewizyjnych, 57 wydaniach gazety *Fakt*, 74 wydaniach *Super Expressu*, 14 wydaniach *Gościa Niedzielnego*, 12 wydaniach *Polityki*, 15 wydaniach *Newsweeka* oraz podczas 92 dni działania portalu wp.pl.

³³ <http://gosc.pl/>.

³⁴ M. Kurdupski, Sprzedaż tygodników, op. cit..

³⁵ Ibidem.

³⁶ <http://www.newsweek.pl/>.

³⁷ <https://wiadomosci.tvp.pl/17361638/o-wiadomosciach> [dostęp 9 maja 2017].

³⁸ <https://teleexpress.tvp.pl/16876775/historia-programu> [dostęp 9 maja 2017].

³⁹ M. Kurdupski, Oglądalność programów informacyjnych, op. cit.

⁴⁰ <https://onas.wp.pl/>.

W wyniku analizy łącznie pozyskano 292 doniesienia medialne dotyczące przestępstwa zabójstwa. Analiza zawiera informacje uzyskane wyłącznie na podstawie wymienionych doniesień medialnych.

3.2.1 Sprawca i jego *modus operandi*

W zdecydowanej większości analizowanych doniesień medialnych najwięcej uwagi poświęca się sylwetce sprawcy oraz sposobie jego działania. Określając sprawcę, najczęściej zamieszcza się imię, pierwszą literę nazwiska sprawcy oraz podaje jego wiek. Często zwraca się uwagę na to, czy zabójca był wcześniej karany, co obrazuje przykładowo następujący fragment artykułu: „Odsiadywał wyrok 8 lat za usiłowanie zabójstwa młodej dziewczyny, teraz usłyszał zarzut zabójstwa” (*Fakt* z dn. 10-11 listopada). Podobny cytat można odnaleźć w innej publikacji, która ukazała się w SE w dn. 24 listopada: „Ma zaległy wyrok 1,5 roku za dźgnięcie sąsiada, jest już w więzieniu”. W relacjach zabójstw kładzie się również nacisk na wskazanie możliwego motywu zabójstwa, o czym świadczą przykładowo takie stwierdzenia, jak „(...) motywem były pieniądze” (SE z dn. 22 grudnia 2016 roku), „zabójstwo miało motyw rabunkowy” (SE z dn. 15-16 października) czy „sprawca wysłał po zabójstwie sms do matki ofiary – przejaw motywu, jakim była zemsta” (*Fakt* z dn. 31 października – 1 listopada). Motyw jest bez wątpienia elementem zwracającym uwagę mediów, wydaje się jednak, że eksponując motyw media chcą dodatkowo potępić sprawcę, ukazując jakimi niskimi pobudkami się kierował.

Dużo miejsca poświęca się opisowi sposobu działania sprawcy, ilości oraz charakteru obrażeń, jakie spowodował u ofiary, oraz nakreśleniu miejsca zdarzenia. Często opisy te są bardzo dosłowne i drastyczne, czego przykładem mogą być następujące relacje: artykuł SE z dn. 23 listopada 2016 roku, w którym wskazano, że sprawca „zadał 4 ciosy nożem w serce, 2 w kark, 3 w rękę”, czy publikacja w SE z dn. 24 listopada 2016 roku z opisem: „Oprawca użył dużo siły, zadźgał ją nożem kuchennym, ten kto zadawał te rany chciał zabić”; czy też relacja zamieszczona w *Fakcie* z dn. 26 października 2016 roku: „Zaplanował całą zbrodnię, uderzył młotkiem, udusił torbą foliową, poćwiartował, zasypał solą i w skrzyniach zostawił w opuszczonym magazynie”. Zastosowanie drastycznych opisów dodatkowo piętnuje sprawcę w oczach społeczeństwa. Warto także zaznaczyć, że sam zabójca, nierzadko bywa prezentowany z użyciem takich określeń, jak: bestia (przykład: SE z dn. 16 listopada 2016 roku: „Bestia z Pragi przed sądem”), zwyrodnialec (*Fakt* 22-23 października 2016 roku: „Zabiła synka bo odkrył jej romans z dziadkiem? Zwyrodniała Włoszka!”) czy seryjny morderca (*Fakt* 12-13 listopada 2016 roku: „Seryjny morderca z Radomia, mścił się za nieudany seks!”).

Kolejnym aspektem analizy są informacje na temat miejsca zdarzenia, które pojawiają się w niemal każdym artykule dotyczącym zabójstwa. Niekiedy lokalizacja podawana jest dość ogólnie, jak w następującym przykładzie „Ciało kobiety znalazł jej teść w mieszkaniu w Starachowicach (...)” (wp.pl z 14 grudnia 2016 roku) czy „Miejscem zbrodni był dom sprawcy

w Nowym Dworze Mazowieckim” (SE z dn. 5 października 2016 roku). Jednak często podaje się bardzo dokładną lokalizację, np. „ulica przed domem ofiary na ul. Warszawskiej w Kwidzynie” (SE z dn. 11 października) czy „mieszkanie ofiar przy ul. Stalowej w Warszawie” (*Fakt* z dn. 16 grudnia 2016 roku). Co ciekawe – szczególną uwagę mediów zwracają miejsca, które zazwyczaj są bezpieczne, a mimo tego stały się miejscem zbrodni (np. zabójstwo w środku dnia w parku, który opisano jako „malowniczy, spokojny Park Kościuszki w Katowicach” – *Fakt* z dn. 12-13 listopada 2016 roku).

W artykułach często podnosi się również kwestię poczytalności sprawcy, a także jego zdrowia psychicznego z czasu jeszcze przed popełnieniem zbrodni, co dobrze ilustruje fragment artykułu z dziennika *Fakt* „Leczył się kiedyś psychiatrycznie, ale odstawił leki” (*Fakt* z dn. 21 października 2016 roku). Gdy opisywana sprawa jest na początkowym etapie, media piszą o badaniach przeprowadzanych przez psychiatrów⁴¹ lub skierowaniu sprawcy nie do aresztu, a do szpitala psychiatrycznego w celu przeprowadzenia badań⁴². Istotne jest, że gdy badania przeprowadza się w szpitalu, a nie w areszcie, prasa postrzega to jako postępowanie zbyt pobłażliwe w stosunku do sprawcy, nawet jeśli nie ma jeszcze wyników obserwacji psychiatrycznej ani wyroku⁴³. Media informują również o sytuacjach, w których sprawca zostaje uznany za osobę niepoczytalną w chwili popełnienia czynu. W takiej sytuacji dochodzi do umorzenia sprawy, a sprawca zamiast do więzienia trafia do szpitala psychiatrycznego co – jak można wywnioskować ze sposobu relacjonowania tego rodzaju spraw – jest w domyśle oceniane jako uniknięcie kary. Wymownym przykładem tego rodzaju narracji mogą być następujące fragmenty opisów: „Został uznany za niepoczytanego, może trafić na leczenie do zakładu zamkniętego; jeśli okaże się, że ozdrowiał może wyjść do domu, komisja zbiera się co pół roku” (SE z 31 października 2016 roku), czy też „Biegli orzekli, że był chwilowo niepoczytalny, trafi do zakładu psychiatrycznego, a procesu nie będzie” (SE z dn. 10-11 grudnia 2016 roku). Zbliżone ujęcie odnaleźć można także w artykule z *Faktu* z dn. 4 października 2016 roku zatytułowanym: „Dlaczego lekarze wypuścili zabójcę?”, w którym relacjonowano przypadek umorzenia sprawy z uwagi na stwierdzoną u sprawcy w czasie dokonywania zabójstwa ostrą psychozę⁴⁴.

Warto również zwrócić uwagę na zdjęcia umieszczane w doniesieniach medialnych dotyczących zabójstw. Na wstępie należy zaznaczyć, że z uwagi na charakter materiału informacyjnego o fotografiach nie dotyczą doniesień medialnych z telewizji. W Internecie zdjęcia dodawane są do 50% artykułów, w pozostałej połowie można odnaleźć zdjęcia taśmy policyjnej lub akt sprawy – ilustracje nieodnoszące się do konkretnej sprawy. W artykułach internetowych pojawiają się również nagrania wideo z wypowiedziami osób związanych ze sprawą. Natomiast w dziennikach zdjęcia pojawiają się niemal w 100% doniesień. Zabójcy najczęściej przedstawiani są na sali rozpraw, w asyście policjantów oraz w kajdankach⁴⁵. W artykułach dotyczą-

⁴¹ TON, Naćpany kochanek zabójca nie wyjdzie z za krat, *Fakt* z dn. 7 grudnia 2016 roku, s. 13.

⁴² DK, Szaleniec polował na ludzi, zabił człowieka na pasach, SE z dn. 14 grudnia 2016 roku, s. 8.

⁴³ HZ, Biegli zrobili z Hannibala wariata?, SE z dn. 25 października 2016 roku, *Super Warszawa* s. 2.

⁴⁴ Alina Żakowska, Dlaczego lekarzy wypuścili zabójcę?, *Fakt* z dn. 4 października 2016 roku, s. 12.

⁴⁵ HZ, Bomber z Bródna zatrzymany, SE z dn. 25 października 2016 roku, *Super Warszawa* s. 2.

cych Kajetana P. przedstawia się go w masce ochronnej, z zasłoniętymi oczami, co ilustruje Ilustracja 1. Taki obraz sprawcy wraz z załączonymi epitetami lub całymi zwrotami, które go opisują, sprawia, że jest to postać wręcz demoniczna. Zdjęcia sprawców zabójstw pojawiły się w 56% doniesień z okresu monitoringu. Często zamieszcza się też fotografie z miejsca zdarzenia, nierzadko z pracującymi jeszcze policjantami⁴⁶.

Ilustracja 1. Zdjęcie Kajetana P. w SE z dn. 31 października 2016 roku.

Podsumowując, sprawców zabójstw przedstawia się w mediach w sposób specyficzny, podkreślając wszystko to, co złe. Ekspozuje się ich brutalność, brak wyrzutów sumienia i haniebne motywacje (pieniądze, zazdrość, zemsta). Dodatkowo sprawców przyrównuje się do bestii, potworów, Hannibala czy szatana – dochodzi wręcz do swoistej demonizacji sprawcy, pozbawienia go miana człowieka. Do opisów działania sprawców używa się słownictwa nacechowanego bardzo negatywnie np. zaszlachtował, zadźgał, zakatował. Zabójstwa określa się mianem makabrycznych mordów. Wszystko to ma na celu jak największe napiętnowanie sprawcy, dąży do stworzenia wyraźnego kontrastu pomiędzy sprawcą – bestią a niewinną ofiarą. Ta ostatnia korelacja stanowić będzie przedmiot rozważań w dalszej części niniejszego opracowania należy ją jednak poprzedzić analizą informacji na temat samych ofiar.

3.2.2 Ofiara i jej relacja ze sprawcą

W doniesieniach medialnych dotyczących zabójstw stosunkowo mało uwagi poświęca się ofierze jako takiej, większy nacisk kładąc na relacje i zależności, jakie łączyły ją ze sprawcą. Najczęściej podaje się imię oraz pierwszą literę nazwiska ofiary, jednak w 21% wszystkich doniesień zamieszczono pełne imię i nazwisko. Jako przykład można podać sprawę Juliany Kamińskiej, która zaginęła 7 lat temu, a jej ciało odnaleziono w grudniu ubiegłego roku. W artykule poświęconym tej sprawie podane zostały pełne dane ofiary⁴⁷. Pełne dane ofiar zamieszcza się również w przypadku, gdy sprawa dotyczy zabójstwa popełnionego za granicą⁴⁸. Równie często w mediach ukazują się informacje o wieku ofiary, często kilkakrotnie – w tekście po imionach ofiar, w opisach zdjęć czy w zamieszczonych tabliczkach, przypominających

⁴⁶ ŁP, Makabryczny mord w Katowicach, emerytka zabita podczas spaceru., Fakt z dn. 12-13 listopada 2016 roku, s. 6.

⁴⁷ MROK, Policja znalazła głowę naszej ukochanej córeczki, SE z dn. 14 grudnia 2016 roku, s. 10.

⁴⁸ AK AD, Zgwałcił i zabił ją uchodźca, Fakt z dn. 6 grudnia 2016 roku, s. 24.

te na nagrobkach. Informacja o wieku jest szczególnie eksponowana, jeśli ofiarą zabójstwa jest dziecko. Dodatkowo w przypadku dzieci zazwyczaj używa się imion w postaci zdrobnień, a przykładem dobrze obrazującym tę prawidłowość jest artykuł z *Faktu* z dn. 20 grudnia 2016 roku, gdzie ofiarami były: „Joanna żona sprawcy i dzieci: Agusia, Marcin, Małgosia, Justyna”.

W relacjach medialnych na temat zabójstw pozyskanych w trakcie monitoringu w zdecydowanej większości przypadków podaje się, jakie relacje łączyły ofiarę ze sprawcą, czy byli spokrewnieni – a jeśli tak, to w jakim stopniu. Zwraca się również uwagę na charakter znajomości, czy ofiara i sprawca znali się, czyli byli partnerami, a może małżeństwem. Na relacje sprawcy i ofiary często kładzie się największy nacisk, co obrazuje np. tytuł artykułu z SE z dn. 10-11 grudnia 2016 roku: „Obciąż głowę narzeczonej, nie stanie przed sądem”, który zwraca uwagę na to, że ofiara była bliską dla sprawcy osobą. Inny przykład dokładnego opisu relacji pomiędzy osobami biorącymi udział w zdarzeniu odnaleźć można w artykule z *Faktu* z dn. 23 listopada 2016 roku, w którym zawarto następującą informację: „Pijany ojciec sparaliżował córkę dźgając nożem i zabił jej matkę”.

Sprawy, w których ofiara nie знаła wcześniej sprawcy lub była to znajomość krótka, przypadkowa, wywołują także duże zainteresowanie mediów, mimo iż w rzeczywistości tego rodzaju przypadki zdarzają się rzadko. Jako przykład wskazać można relacjonowaną w mediach sprawę zabójstwa młodych kobiet w Radomiu, które poznały swojego zabójcę przez Internet na krótko przed spotkaniem⁴⁹, czy też głośną sprawę Kajetana P., który zabił lektorkę języka włoskiego, wskazując, iż zrobił to z chęci samodoskonalenia⁵⁰.

Z analizy rezultatów monitoringu wynika również, że ofiary przedstawiane są jedynie w pozytywnym świetle i zestawiane ze złymi, brutalnymi sprawcami. Daje to kontrast, który wzbudza w społeczeństwie dodatkowe oburzenie danym przypadkiem, a tym samym większe zainteresowanie. Przykład tego rodzaju opartej na kontraście relacji stanowi publikacja poświęcona przedstawieniu sprawy, w której w pożarze zabita została matka oraz jej czworo dzieci. Rodzina ta była opisywana jako wzorowa, bardzo wierząca i blisko związana z kościołem. Natomiast sprawca, ojciec i mąż ofiar, został przedstawiony jako: „psychopata, który dla realizacji swoich potrzeb zaplanował i zrealizował ohydny zbrodnię...”⁵¹. Takie zestawienie dobra ze złem jest zgodne z teorią kryteriów selekcji informacji wg. Y. Jewkes.

Kończąc refleksję na temat sposobu przedstawiania ofiar i ich relacji ze sprawcami należy uznać, że poświęca się temu zagadnieniu dużo mniej uwagi niż samej osobie sprawcy i jego sposobowi działania. Wydaje się, że prawidłowość tą można powiązać z opisaną we wcześniejszych rozważaniach teorią Y. Jewkes, bowiem sprawcy są tymi, którzy zadają przemoc, działają z motywów

⁴⁹ B. Figaj, D. Gacek, Seryjny zabójca kobiet złapany, Fakt z dn. 10-11 listopada 2016 roku, s. 8-9.

⁵⁰ M. Jaworska, Nieoficjalnie Kajetan P. został uznany za niepoczytalnego, <https://wiadomosci.wp.pl/nieoficjalnie-kajetan-p-zostal-uznany-za-niepoczytalnego-6059915040166529a> [dostęp 18 maja 2017].

⁵¹ M. Wojnarowska, Podpalił dom w Jastrzębiu Zdroju, zabijając żonę i czwórkę dzieci. Dariusz P. skazany na dożywocie, <http://wiadomosci.wp.pl/podpalil-dom-w-jastrzebiu-zdroju-zabijajac-zone-i-czworke-dzieci-dariusz-p-skazany-na-dozywocie-6070845589611137a> [dostęp 18 maja 2017].

seksualnych i można ich przedstawić na drastycznych fotografiach – z zatrzymania, z sądu czy z wizji lokalnej. A właśnie te aspekty zwiększają atrakcyjność informacji medialnej.

3.2.3 Kwalifikacja prawna czynu oraz wymiar kary

Kolejnym elementem, który chciałabym omówić, są informacje podawane przez media na temat kwalifikacji prawnej czynu oraz możliwego wymiaru kary lub kary orzeczonej. Na podstawie wcześniejszych rozważań można stwierdzić, że społeczeństwo czerpie wiedzę na temat wymiaru sprawiedliwości przede wszystkim z mediów, istotna jest więc analiza informacji, którą prezentują media w tym zakresie. W tym przypadku chodzi o kwalifikację prawną przestępstwa zabójstwa i kar grożących za jego popełnienie. Z analizy wynika, że informacje te podaje się zazwyczaj wtedy, gdy sprawca jest już zidentyfikowany. W przypadku gdy informacja medialna dotyczy bardzo aktualnej sprawy, w której nie ma jeszcze podejrzanych, nie pisze się o podstawie zarzutów, ani grożącej karze⁵². Prawdopodobnie tą może ilustrować następujący opis: „Wiadomo jedynie, że postępowanie jest prowadzone w sprawie, a nie przeciwko komuś. Oznacza to, że nikomu jeszcze nie postawiono zarzutów” (wp.pl z dn. 7 października 2016 roku). Gdy sprawca jest znany, zazwyczaj podaje się informację, że został lub zostanie (w zależności od stanu faktycznego) sprawcy lub sprawcom postawiony zarzut zabójstwa. Jeśli już pojawia się taka informacja, zawsze towarzyszy jej również fraza „sprawcy/oskarżonemu grozi dożywotnie pozbawienie wolności”, często bez wymienienia innych możliwych kar.

Przykład takiej postaci narracji można odnaleźć w artykule z SE, w którym podano: „Z pięciu zatrzymanych, trzy osoby usłyszały zarzut zabójstwa, grozi im dożywocie...” (SE z dn. 11 października 2016 roku). Podobne ujęcie można również odnaleźć w innej relacji, gdzie wskazano: „Mężczyzna oskarżony jest o zabójstwo dziennikarza z Mławy (...), Bartoszowi N. grozi dożywocie (...)” (wp.pl z 13 października 2016 roku). Analogiczną formułą posłużono się także w artykule z *Faktu* z dn. 25 października 2016 roku, w którym napisano: „Usłyszał zarzut zabójstwa i trafił do aresztu, grozi mu dożywotnie pozbawienie wolności”. Taka uproszczona forma informowania o możliwej karze jest bardzo często spotykana w doniesieniach medialnych dotyczących zabójstw.

W efekcie, społeczeństwo czytając i słuchając nieustannie o możliwości skazania na dożywotnie pozbawienie wolności, może odczuwać poczucie niesprawiedliwości, gdy wymierzana kara jest niższa. W rzeczywistości, co odzwierciedla analiza danych statystycznych, tylko w nielicznych sprawach dotyczących zabójstw zapada wyrok z karą najsurowszą. Innym przypadkiem odnoszenia się do kar w mediach, jest zupełne pomijanie kar poniżej 25 lat pozbawienia wolności. Zdarza się, że w relacji medialnej jest informacja, że sprawcy grozi od 25 lat pozbawienia wolności do dożywocia⁵³, co ilustruje fragment artykułu z wp.pl: „Adrian R.

⁵² BF TC, Bomba w termosie rozerwała biznesmena, SE z dn. 17 października 2016 roku, s. 8.

⁵³ M. Wojnarowska, Korytowo: 20-latek zabił swoją 6-letnią siostrę. Nie był pod wpływem, <http://wiadomosci.wp.pl/korytowo-20-latek-zabil-swoja-6-letnia-siostre-nie-byl-pod-wplywem-dopalaczy-6074052695540865a> [dostęp 4 maja 2017].

nie był karany i miał opinie niesprawiającego kłopotów. Grozi mu teraz od 25 lat więzienia do dożywocia...” – trudno jednak powiedzieć, czy jest to błąd w postaci literówki, czy też efekt niewiedzy autora. Jest to natomiast szkodliwa dezinformacja, ponieważ społeczeństwo może mieć poczucie niesprawiedliwości w przypadku wyroku poniżej 25 lat pozbawienia wolności. Są jednak przypadki artykułów, w których media wnikliwie wyjaśniają prawnokarne aspekty danej sprawy. Jest to widoczne w doniesieniach medialnych informujących szczegółowo o kwalifikacji prawnej czynu oraz o różnicach w poszczególnych typach zabójstw. Przykładem tego rodzaju opisu mogą być zamieszczone w relacji uwagi dotyczące rozróżnienia zamiaru bezpośredniego i ewentualnego, co w czasie analizy zarejestrowano kilkakrotnie w doniesieniach dotyczących sprawy Ewy Tylman (np. „Nie jest jeszcze znana kwalifikacja prawna czynu, czy będzie to zabójstwo celowe, czy z zamiarem ewentualnym (...)”⁵⁴). Innym przykładem może być podnoszenie kwestii zamiaru zabójstwa – „Otrzymał zarzut zabójstwa z zamiarem ewentualnym, grozi mu dożywocie, oznacza to że nie miał bezpośredniego zamiaru zabicia kolegi” (SE z dn. 24 października 2016 roku).

Jeśli natomiast w toku sprawy pojawia się zarzut zabójstwa w typie kwalifikowanym, media chętnie opisują tę okoliczność, ponieważ zazwyczaj oznacza to większą brutalność czynu oraz potencjalnie surowszy wyrok, co można opisać bardziej sensacyjnie niż np. sprawy o zabójstwo w typie podstawowym. Dobrze obrazuje to relacja z procesu Lecha G., w której podano m.in.: „W lutym Sąd Okręgowy w Łodzi za zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem skazał Lecha G. na karę dożywotniego więzienia oraz 10 lat pozbawienia praw publicznych. Zarządził też od niego w sumie 500 tysięcy złotych zadośćuczynienia na rzecz rodzin ofiar” (wp.pl z dn. 20 października 2016 roku). Inną relacjonowaną sprawą, w której pojawia się zarzut zabójstwa ze szczególnym okrucieństwem, jest zabójstwo w Rakowiskach. W publikacji na ten temat wskazano: „Do zabójstwa doszło w nocy z 12 na 13 grudnia 2014 r. Kamil N. i Zuzanna M. (...) zabili Jerzego i Agnieszkę N., zadając im po kilkadziesiąt ciosów nożem. Przyznali się do popełnienia zbrodni. Zaplanowali ją wcześniej. Zaatakowali swoje ofiary podczas snu, byli bardzo brutalni. Zadawali ciosy nożem jednocześnie obojgu małżonkom, naprzemiennie” (wp.pl z dn. 13 października 2016 roku).

W doniesieniach medialnych czasami informuje się o tym, czy wyrok jest prawomocny, czy też nie. Jednak, co trafnie podkreśla D. Woźniakowska-Fajst, media rzadko śledzą postępowanie w danej sprawie od początku do końca. Nie koncentrują się również na przekazaniu informacji dotyczących wyroków w niższych instancjach⁵⁵. W tym przypadku wyjątkiem są głośne sprawy, relacjonowane w mediach ogólnopolskich. W okresie objętym analizą wydarzeniem, którym media wyjątkowo się interesowały, była sprawa Dariusza P., który został skazany na dożywotnie pozbawienie wolności za podpalenie domu, w którym zginęła jego żona

⁵⁴ K. Cichocka, Kolega Tylman oskarżony!, Fakt z dn. 12-13 listopada 2016 roku, s. 10.

⁵⁵ D. Woźniakowska-Fajst, Media a przestępczość [w:] Buczkowski K. i in., Społeczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce s. 371-372.

i czwórka dzieci⁵⁶. Najczęściej jednak informacje dotyczące konkretnej sprawy ograniczają się do ujawnienia przestępstwa, sprawcy oraz wymiaru grożącej mu kary, rzadko relacjonuje się przebieg procesu oraz treść wyroku. Tego typu przekaz można odnaleźć w relacji o zabójstwie Ambasadora Rosji w Turcji, który został zastrzelony przez 22-letniego policjanta w Galerii Sztuki w Ankarze (TVP, 19 grudnia 19:30), więcej informacji nie pojawiło się w przytoczonym doniesieniu. Podobne ujęcie można znaleźć w publikacji pt.: „Krwawa awantura robotników” (SE z dn. 11 października 2016 roku), w której podano jedynie, że Rafał B. podczas bójki dźgnął nożem Aleksandra S. w Konstancinie i postawiono mu zarzut zabójstwa.

W podsumowaniu tego aspektu analizy stwierdzić należy, że media zniekształcają rzeczywisty obraz orzekanych za zabójstwo kar, koncentrując się przede wszystkim na ekspozowaniu zagrożenia karą dożywotniego pozbawienia wolności. Jeśli media wychodzą poza początkową fazę sprawy i relacjonują proces oraz wyrok, najczęściej dotyczy to głośnych przypadków zabójstw, szeroko komentowanych w mediach ogólnopolskich. Co za tym idzie, media często odnoszą się do czynów wyjątkowo brutalnych lub okrutnych, w których zapadają wysokie wyroki.

3.3 Różnice w przekazach medialnych w analizowanych tytułach

Rozważania przedstawione powyżej dotyczyły prawidłowości, które można było zauważyć w całym materiale poddanym analizie. Jednak w poszczególnych tytułach, a przede wszystkim pomiędzy różnymi kategoriami mediów (w rozumieniu, dzienniki, tygodniki, telewizja i Internet) można dostrzec znaczące różnice w sposobie prezentowania treści. Pierwszym, najbardziej widocznym elementem różnicującym przekaz, jest liczba doniesień medialnych o zabójstwach w poszczególnych tytułach. Materiał pozyskany z dzienników (*Fakt* i *SE*) stanowi 63% wszystkich analizowanych doniesień. Portal internetowy wp.pl odpowiada za 24% doniesień, natomiast telewizja za 12%. Najmniej materiału dotyczącego zabójstw ukazało się w tygodnikach (w *GN* i *Polityce* w badanym okresie ukazały się po 2 artykuły, a w *Newsweeku* jeden, co łącznie stanowi około 1% wszystkich zanalizowanych doniesień). Jest to najbardziej istotna różnica, która częściowo może wynikać z częstotliwości ukazywania się poszczególnych tytułów. Zarówno dzienniki, serwisy internetowe, jak i serwisy informacyjne w telewizji mają możliwość codziennego przekazywania wiadomości. Potrzebują więc dużo materiału, aby wypełnić dostępne miejsce i czas. Jednocześnie mają możliwość zamieszczania informacji aktualnych, ale z uwagi na upływ czasu – szybko tracących znaczenie. Media ukazujące się codziennie mogą więc relacjonować nawet niewielkie postępy w sprawach dotyczących zabójstw, powielając tym samym liczbę doniesień i niekoniecznie wnosząc coś nowego w zakresie treści. Tygodniki natomiast muszą prezentować tematy, które będą atrakcyjne i aktualne nie tylko w dniu wydania, ale przez cały tydzień, aż do ukazania się kolejnego numeru. W związku

⁵⁶ Teleexpress godz. 17:00 emitowany przez TVP w dniu 19 grudnia 2016; PG, Dożywocie dla bestii z Jastrzębia, SE z dn. 20 grudnia 2016 roku, s. 8.

z tym muszą podejmować bardziej złożone tematy, które nie rozwiną się i nie zdezaktualizują w krótkim czasie.

Różnicę ilościową można również tłumaczyć profilem poszczególnych mediów – te, które ukazują się codziennie i należą do grupy tabloidów, będą szukać tematów sensacyjnych, które samym tytułem skłonią odbiorcę do zapoznania się z treścią. Ten typ prasy jest przeznaczony dla ogółu społeczeństwa. Zabójstwo świetnie nadaje się więc na temat okładkowy, co obrazuje przykład umieszczony na Ilustracji 2. Widoczny tytuł z pewnością zainteresuje czytelników – seryjny sprawca kojarzy się z mordercą przypadkowych ofiar, których wcześniej ze sprawcą nic nie łączyło. Na podobnych warunkach działają portale internetowe, których jest bardzo wiele, co sprawia, że również muszą walczyć o odbiorców sensacyjnymi nagłówkami. Powyższą prawidłowość dobrze obrazuje artykuł z dn. 24 listopada zatytułowany: „Sąd uznał go winnym 4 morderstw. Seryjny truciciel z Londynu zabił w sumie 58 osób?” (wp.pl, 24 listopada 2016 roku), czy inny przykład dotyczący sprawy z Polski: „Bisztynek: 26-latek zabił 19-latkę, bo tak podpowiedział mu diabeł” (wp.pl 6 grudnia 2016 roku).

Ilustracja 2. Zabójstwo na okładce – dziennik Fakt z dn. 3-4 listopada 2016 r.

Liczba doniesień pokazuje, że prasa tabloidowa często podnosi tematy trudne, jakimi są zabójstwo i śmierć, przy tym nierzadko opisując wspomnienia o zmarłym, chcąc zobrazować ogrom tragedii. Jednocześnie wydawcy gazet zamieszczają obok takich tekstów zdjęcia nagich kobiet, co dobrze obrazuje stosunek tego rodzaju mediów do poważnego i trudnego zagadnienia, tj. problematyki zabójstw. Przykładem ilustrującym takie postępowanie może być okładka ze zdjęciem zamieszczonego powyżej czy Ilustracja 3, która bardziej bezpośrednio pokazuje wskazaną prawidłowość.

Ilustracja 3. Artykuł na temat zabójstwa – dziennik Fakt z 8 listopada 2016 r.

Tygodniki natomiast są bardziej profilowane, skierowane do mniejszego grona odbiorców. GN w dużej mierze jest skierowany do księży, tak więc tematyka jest odpowiednio dostosowana dla wskazanej grupy adresatów. Pierwszy z dwóch artykułów dotyczących zabójstwa, który pojawił się w tym piśmie, dotyczył zabójstwa trzech księży w Meksyku, którzy zostali zamordowani przez dilerów narkotykowych. Przedstawiono też tragiczną sytuację duchownych w tym regionie, gdzie w ciągu 10 lat zamordowano 31 księży. Skupiono się na krzywdzie, jaką ponoszą przedstawiciele kościoła na przestrzeni lat, a nie na przedstawieniu dokładnych szczegółów działania sprawców⁵⁷. Drugim doniesieniem z GN opisującym zabójstwo był artykuł poświęcony sprawie Jolanty Brzeskiej, działaczki Warszawskiego Stowarzyszenia Lokatorów, której śmierć wiąże się z reprivatyzacją kamienic w Warszawie. Tym razem również skupiono się nie tyle na samym zabójstwie, co wątku związanym z sytuacją lokatorów kamienicy, w której mieszkała ofiara i jej walce z właścicielami budynku, którzy chcieli pozbyć się mieszkańców. Artykuł ukazał się w sekcji Gość Warszawski, poruszającej tematykę związaną z życiem mieszkańców stolicy⁵⁸.

W *Polityce* również ukazały się dwa teksty pośrednio poruszające temat zabójstwa. Pierwszy dotyczył sprawy zastrzelenia Jacka K. i policjanta Marka C. w Mikołajkach w 2002 roku. Artykuł, pomimo iż zawierał opis wydarzeń, skupiał się na problematyce badań DNA, ich skuteczności oraz kompetencji biegłych, zabezpieczających i analizujących dane⁵⁹. Opisywał więc metodę kryminalistyczną i jej stosowanie, gdzie przykładem była głośna sprawa zabójstwa. Sam czyn jednak nie był głównym tematem artykułu. To samo można zauważyć w jedynym doniesieniu na temat zabójstwa w *Newsweeku*, gdzie opisano sprawę śmierci Polaka w brytyjskim mieście Harlow. Autor skoncentrował się na opisanu nastrojów panujących w mieście w związku z tragedią, położył nacisk na problem rasizmu w tym wielokulturowym miejscu i starał się go wyjaśnić⁶⁰. Sposób informowania o zabójstwie w tych kategoriach mediów jest więc widocznie odmienny od relacji w tabloidach, co można wyjaśniać odwołując się do trzech kryteriów: częstotliwości ukazywania się tytułów, ich profilu oraz potencjalnych grup odbiorców.

⁵⁷ J. Jałowiczor, Księża ofiarami karteli, GN z dn. 2 października 2016 roku, s. 8.

⁵⁸ A. Puścikowska, O spokój (nie tylko) pani Jolanty..., GN z dn. 30 października 2016 roku, s. 48-49.

⁵⁹ P. Pytlakowski, Beztraska bez dna, *Polityka* z dn. 16 listopada 2016 roku, s. 32-33.

⁶⁰ R. Kim, Zabójstwo Polaka w Harlow. Hańba dla miasta, *Newsweek* z dn. 12 września 2016 roku, s. 40.

W porównaniu z tygodnikami znacznie więcej materiału badawczego pozyskano z serwisów informacyjnych w telewizji. Jednak wciąż jest to stosunkowo nieduża liczba w porównaniu do tabloidów czy Internetu. W tej kategorii mediów wydawcy koncentrują się przede wszystkim na relacjonowaniu głośnych spraw, takich jak sprawa zabójstwa rodziny przez Dariusza P., Ewy Tylman czy zabójstwa 6-letniej dziewczynki przez jej brata. O sprawach tych dużo pisały również analizowane dzienniki oraz wp.pl. Prawidłowość wywodząca się z analizy doniesień medialnych wskazuje, że telewizja mało miejsca poświęca pojedynczym przypadkom zabójstw. Natomiast skupia więcej uwagi na śmierci ludności w konfliktach zbrojnych, które mają miejsce w różnych regionach świata. Umożliwia to m.in. przedstawienie ujęć z obszarów znacznie oddalonych od Polski i tym samym nieznanym polskiej publiczności. Dodatkowo jest to również tragedia, która dotyczy znacznej liczby ludzi, co wzmacnia dramatyczny wymiar relacji.

Podsumowując, różne media z różną częstotliwością i różnymi sposobami opisują zbrodnię zabójstwa. Różnice te wynikają z charakterystyk poszczególnych tytułów, w tym częstotliwości ukazywania się oraz ich grup odbiorców. Oznacza to, że redakcje analizowanych publikacji stawiają sobie różne cele, aby sprostać oczekiwaniom konkretnych grup docelowych. Wszystkie media wykorzystują swoje własne kryteria selekcji informacji, kładąc nacisk na różne aspekty. W prasie tabloidowej i portalu internetowym wp.pl w dużej mierze jest to przemoc i seksualność w najprostszym, nieskomplikowanym wydaniu, w tygodnikach pogłębiona analiza i bardziej eksperckie spojrzenie na przedstawiane tematy, natomiast telewizja dużą uwagę zwraca na możliwość zobrazowania danego tematu. Różne podejścia powodują różne obrazy zabójstwa w mediach w zależności od źródła, z którego czerpiemy informację.

Zakończenie

Celem niniejszego opracowania było wskazanie różnic pomiędzy obrazem faktycznym spraw o zabójstwo, a jego odwzorowaniem medialnym. Kolejnym krokiem po odnalezieniu rozbieżności była ich charakterystyka i analiza przyczyn. Założenie te udało się osiągnąć na dwóch płaszczyznach. Pierwszą z nich było wykazanie niezgodności pomiędzy statystycznym wymiarem zabójstwa, a jego odzwierciedleniem w doniesieniach medialnych. Drugim istotnym aspektem były różnice w sposobie prezentowania informacji dotyczących zabójstw w poszczególnych kategoriach mediów (prasa – tabloidy i tygodniki, Internet, telewizja).

W środkach masowego przekazu ukazujących się codziennie, w tym tabloidach, które są najczęściej kupowane w Polsce, przekaz dotyczący zabójstw jest bardzo uproszczony, opatrzone nadmierną brutalizacją sprawcy i jego czynu. Jednocześnie, co jest równie niepokojące, informacji dotyczących zabójstw jest w tych mediach bardzo dużo, wręcz niewspółmiernie wiele w porównaniu do rzeczywistej częstotliwości występowania przestępstwa zabójstwa, a także w zestawieniu z innymi rodzajami mediów. Może to prowadzić do generowania nadmiernego lęku wśród odbiorców, a także błędnego osądu stanu przestępczości w Polsce, gdyż,

jak wskazują statystyki, liczba przestępstw stwierdzonych z roku na rok maleje. Natomiast liczne zabiegi używane przez prasę takie jak stosowanie kontrastu zły sprawca – dobra ofiara czy zwracanie uwagi na możliwość orzeczenia jedynie kary dożywotniego pozbawienia wolności, mogą generować oczekiwania bardziej surowego karania w społeczeństwie oraz wywoływać poczucie niesprawiedliwości przy niższych wyrokach. Analiza monitoringu pokazała również, że media znacznie uproszczają przekaz dotyczący zabójstw, nie wyjaśniają aspektów prawnokarnych czynu i nie przekazują informacji z całego toku procesu – często ograniczając się jedynie do jego początkowej fazy. Taka forma przedstawienia sprawy dodatkowo może zaciemniać obraz zabójstw w odbiorze społecznym.

Reasumując powyższe rozważania stwierdzić można, że zagadnienie przekazu medialnego w zakresie przestępczości, ze szczególnym uwzględnieniem zabójstwa, jest istotnym elementem w funkcjonowaniu społecznym. Media wpływają na postawy społeczeństwa odnoszące się do wymiaru sprawiedliwości, co w rezultacie niejako kształtuje oczekiwania wobec polityki kryminalnej państwa.

Bibliografia:

Literatura:

- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., Kryminologia, Gdańsk 2007
- Habzda-Siwiek E., Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w świetle danych ze statystyk kryminalnych, Archiwum Kryminologii tom XL 2018
- Jewkes Y., Media i przestępczość, Kraków 2010
- Magoska M., Media. Władza. Prawo, Kraków 2005
- Marek A., Konarska-Wrzosek V., Prawo Karne, wyd. 11, Warszawa 2016
- McQuail D., Teoria komunikowania masowego, Wyd. I – 2 dodruk, Warszawa 2012
- Mrozowski M., Media masowe: władza, rozrywka i biznes, Wyd. 2, Warszawa 2001
- Schneider H. J., Zysk z przestępstwa: środki masowego przekazu a zjawiska kryminalne, Warszawa 1992
- Siemaszko A., Gruszczyńska B., Marczewski M., Atlas przestępczości w Polsce 5, Warszawa 2015
- Woźniakowska-Fajst D., Media a przestępczość [w:] Buczkowski K. i in., Społeczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce, Warszawa 2013

Materiały internetowe:

- Fakt (gazeta) [on-line], [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.fakt.pl/>
- Gość Niedzielny [on-line], [dostęp 18 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://gosc.pl/>
- Grabski M., Sąd uznał go winnym 4 morderstw. Seryjny truciciel z Londynu zabił w sumie 58

- osób? [on-line], 11.2016 [dostęp 18 maja 2017 roku], dostępny w World Wide Web <https://wiadomosci.wp.pl/sad-uznal-go-winnym-4-morderstw-seryjny-truciciel-z-londynu-zabil-w-sumie-58-osob-6062006413992577a>
- Informacja statystyczna Ministerstwa Sprawiedliwości – Skazania prawomocne osób dorosłych w latach 2002-2015 [on-line], Warszawa 2016 [dostęp 5 stycznia 2017], Dostępny w World Wide Web <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>
- Jaworska M., Nieoficjalnie Kajetan P. został uznany za niepoczytalnego [on-line], 2016 [dostęp 18 maja 2017] dostępny w World Wide Web <https://wiadomosci.wp.pl/nieoficjalnie-kajetan-p-zostal-uznany-za-niepoczytalnego-6059915040166529a>
- Kurdupski M., Sprzedaż gazet codziennych [on-line], 2017 [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/sprzedaz-gazet-codziennych-luty-2017-gazeta-wyborcza-najwiekszy-spadek#>
- Kurdupski M., Sprzedaż tygodników [on-line], 2017 [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/sprzedaz-tygodnikow-opinii-w-styczniu-2017-roku>
- Kurdupski M., Oglądalność programów informacyjnych [on-line], 2017 [dostęp 9 maja 2017], dostępnych w World Wide Web <http://www.wirtualnemedial.pl/artykul/ogladalnosc-programow-informacyjnych-styczen-2017-fakty-przed-wiadomosci>
- Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem [on-line], Warszawa 2016 [dostęp 11 grudnia 2018], Dostępny w World Wide Web <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html>
- Liczba zabójstw stwierdzonych [on-line], Warszawa 2016 [11 grudnia 2018], Dostępny w World Wide Web <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/zabojstwo/64003,Zabojstwo.html>
- Najpopularniejsze portale informacyjne [on-line], 2016 [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.dzienniknarodowy.pl/1821/z-7-najpopularniejszych-portali-informacyjnych-w-p/>
- Naylor B., Reporting Violence in the British Print Media: Gendered Stories [on-line], Melbourne 2001 [dostęp 7 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2311.00200/pdf>
- Newsweek [on-line], [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.newsweek.pl/>
- NN, Zbigniew Ziobro złożył kasację ws. morderców z Rakowisk. Chce dla nich dożywocia [on-line], 10.2016 [dostęp 18 maja 2017 roku], dostępny w World Wide Web <https://wiadomosci.wp.pl/zbigniew-ziobro-zlozyl-kasacje-ws-mordercow-z-rakowisk-chce-dla-nich-dozywocia-6047156328928385a>
- O programie Teleexpress [on-line], 2014 [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <https://teleexpress.tvp.pl/16876775/historia-programu>
- O programie Wiadomości [on-line], 2014 [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <https://wiadomosci.tvp.pl/17361638/o-wiadomosciach>
- O Wirtualnej Polsce [on-line], [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <https://onas.wp.pl/>

O wydawnictwie Polityka [on-line], [dostęp 18 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.polityka.pl/opolityce/1571443,1,o-wydawnictwie-polityka.read>

Przegaliński A., Bisztynek: 26-latek zabił 19-latkę, „bo tak podpowiedział mu diabeł” [on-line], 12.2016 [dostęp 18 maja 2017 roku], dostępny w World Wide Web <https://wiadomosci.wp.pl/bisztynek-26-latek-zabil-19-latke-bo-tak-podpowiedzial-mu-diabel-6066329993069697a>

Skazania prawomocne osób dorosłych wg. Rodzaju przestępstw i wymiaru kary [on-line], Warszawa 2017 [dostęp 11 grudnia 2018], Dostępny w World Wide Web <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie>

Super Express [on-line], [dostęp 9 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://www.se.pl/>

Wojnarowska M., Podpalił dom w Jastrzębiu Zdroju, zabijając żonę i czwórkę dzieci. Dariusz P. skazany na dożywocie [on-line], 2016 [dostęp 18 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://wiadomosci.wp.pl/podpalil-dom-w-jastrzebiu-zdroju-zabijajac-zone-i-czworke-dzieci-dariusz-p-skazany-na-dozywocie-6070845589611137a>

Wojnarowska M., Korytowo: 20-latek zabił swoją 6-letnią siostrę. Nie był pod wpływem dopalaczy [on-line], 2016 [dostęp 4 maja 2017], dostępny w World Wide Web <http://wiadomosci.wp.pl/korytowo-20-latek-zabil-swoja-6-letnia-siostre-nie-byl-pod-wplywem-dopalaczy-6074052695540865a>

Artykuły prasowe:

AK AD, Zgwałcił i zabił ją uchodźca, Fakt z dn. 6 grudnia 2016 roku, s. 24

AD, Zabiła synka bo odkrył jej romans z dziadkiem?; zwyrodniała Włoszka, Fakt z dn. 22 października 2016 roku, s. 15

AZ, Zmasakrował ciało dziecka, SE z dn. 24 listopada 2016 roku

BF TC, Bomba w termosie rozerwała biznesmena, SE z dn. 17 października 2016 roku, s. 8

Cichocka K., Kolega Tylman oskarżony!, Fakt z dn. 12-13 listopada 2016 roku, s. 10

DK, Szaleniec polował na ludzi, zabił człowieka na pasach, SE z dn. 14 grudnia 2016 roku, s. 8

DK, Dożywocie dla nożownika ze Szczecina, SE z dn. 22 grudnia 2016 roku, s. 9

Figaj B., Gacek D., Seryjny zabójca kobiet złapany, Fakt z dn. 10-11 listopada 2016 roku, s. 8-9

HZ, Bomber z Bródna zatrzymany, SE z dn. 25 października 2016 roku, Super Express s. 2

HZ, Biegli zrobili z Hannibala wariata?, SE z dn. 25 października 2016 roku, Super Express, s. 2

Jałowiczor J., Księża ofiarami karteli, Gość Niedzielny z dn. 2 października 2016 roku, s. 8

KA, Morderczyni przed sądem, Fakt z dn. 16 grudnia 2016 roku, s. 12

Kim R., Zabójstwo Polaka w Harlow. Hańba dla miasta, Newsweek z dn. 12 września 2016 roku, s. 40

ŁP, Makabryczny mord w Katowicach, emerytka zabita podczas spaceru, Fakt z dn. 12-13 listopada 2016 roku, s. 6

MROK, Policja znalazła głowę naszej ukochanej córeczki, SE z dn. 14 grudnia 2016 roku, s. 10

MK, Zgwałcić, zakatować i uciec, Fakt z dn. 31 października 2016 roku, s. 10

PG, Dożywocie dla bestii z Jastrzębia, SE z dn. 20 grudnia 2016 roku, s. 8

PG, Obciął głowę narzeczonej nie stanie przed sądem, SE z dn. 10 grudnia 2016 roku, s. 8
Puścikowska A., O spokój (nie tylko) pani Jolanty..., Gość Niedzielny z dn. 30 października 2016 roku, s. 48-49
PZ, Zadźgał siostrzyczkę bo głosy kazały mu ratować świat, SE z dn. 23 listopada 2016 roku, s. 10
Pytlakowski P., Beztroska bez dna, Polityka z dn. 16 listopada 2016 roku, s. 32-33
TON, Naćpany kochanek zabójca nie wyjdzie z za krat, Fakt z dn. 7 grudnia 2016 roku, s. 13
Żakowska A., Dlaczego lekarzy wypuścili zabójcę?, Fakt z dn. 4 października 2016 roku, s. 12
ŻK, Spalił żonę i dzieci dostał dożywocie, Fakt z dn. 20 grudnia 2016 roku, s. 10

ABSTRACT

The media image of the perpetrator of the murder and his crimes

The subject of this article is the media image of the perpetrator of the murder and his crimes. The aim of the article is to indicate the discrepancy between the actual picture of the murder and its media representation as well as the characteristics of the differences found. The article contains basic issues regarding the media and statistical data of the Police and the Ministry of Justice statistics regarding this kind of crime. The considerations were supported by the results of quarterly media monitoring, which included 292 criminal reports.

Słowa kluczowe: media, zabójstwo, zabójca, portret sprawcy, analiza medialna, prasa, telewizja, Internet

Key words: media, murder, murderer, portrait of the perpetrator, media analysis, press, television, Internet